

מבוא למסכת בבא קמא

נזקי ממון ונזקי אדם

נזיקין ככלל

בעלות האדם על רכושו היא ערך.

יש לכך שתי משמעויות – לזכות ולחובה.

1. לזכות – אסור לפגוע בבעלות של אדם על רכושו, והפוגע ברכוש צריך לפצות את בעליו.

2. לחובה – אדם צריך לשמור על רכושו שלא יזיק, ואם ממונו הזיק, עליו לפצות על הנזק שנעשה על ידי רכושו.

נזקי ממון ונזקי אדם

• ששת הפרקים הראשונים במסכת עוסקים בנזקי ממון. התורה מלמדת אותנו בפרשת משפטים כי רכושו של אדם שהזיק, מחייב את בעליו לשלם.

• בנוסף, התורה מלמדת אותנו, גם כן בפרשת משפטים, שאדם שהזיק בעצמו – גם כן חייב לשלם.

אבות החיוב לנזקי ממון

• השנה נלמד שני פרקים ששניהם עוסקים בנזקי ממון – פרק המניח, ופרק הכונס.

• אבות החיוב לנזקי ממון הם שלושה:

1. שור, הכולל שלושה אבות משנה:

א. קרן

ב. שן

ג. רגל.

2. בור.

3. אש.

לכל אחד מאבות הנזיקין ישנם מאפיינים ייחודיים, המאפשרים לעשות אנלוגיה, ולקטלג רכוש אחר שהזיק, תחת הקטגוריה של אבות החיובים הללו.

האנלוגיות בנזקי ממון

• המאפיינים של אבות החיוב הם:

א. הדרך שבה הוא מזיק

ב. גבולות האחריות או החיוב.

מי שיש לו את המאפיינים הללו – גבולות האחריות והחיוב שלו יהיו זהים

לזה של אב הנזיקין.

המאפיינים וגבולות האחריות של אב הנזיקין קרן

קבו

שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזקי ממון סימן שפט
כיצד, שור האמור בתורה הוא שנגח בקרן,

(1) ואין דרכו בכך אלא דרך מקרה,

(2) ואין לו הנאה בהזיקו;

וכל הדומה לו דינו כמותו, כגון שנגפה בגופה או נשכה או בעטה או רבצה על
כלים ושברתם; וכן אם אכלה כסות או כלים, דינה כקרן

(א) ואינו משלם אלא חצי נזק,

(ב) בין ברשות הניזק בין בר"ה.

המאפיינים וגבולות האחריות של אב הנזיקין רגל

שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזקי ממון סימן שצ סעיף א'
רגל הוא אב שושלח את בעירה (שמות כב, ד) הכתוב בתורה, הוא שהבהמה
הולכת ברגליה ומזקת בדרך הילוכה.

(1) והוא דבר שדרכה בכך

(2) ואין לה בו הנאה.

וכל הדומה לדברים אלו הוא תולדותיו ודינו כמותו. כיצד, כגון שהזיקה בגופה
דרך הילוכה, או בשערה, כל אלו תולדות הרגל ודינם כמוהו. לכן:

(א) משלם נזק שלם.

(ב) חיובו הוא רק ברשות הרבים.

המאפיינים וגבולות האחריות של אב הנזיקין בור

שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזקי ממון סימן תי סעיף א
בור הוא מאבות נזיקין, דכתיב: כי יכרה איש בור (שמות כא, לג); שמאחר
שחפר נתחייב בנזקיו, כיון שעשה דבר המזיק;
1) וזהו ממונו שמזיק במקום שעשאו, שאינו זז ממקומו אלא עומד במקומו
והעובר עליו ניזוק.
לפיכך כל הדומה לו, שהוא ממונו ומונח במקומו ומזיק, אפילו שפך מים
ברשות הרבים והוחלק בהם אחר, חייב נזק שלם.

המאפיינים וגבולות האחריות של אב הנזיקין שן

שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזקי ממון סימן שצא סעיף א
שן הוא אב, (ושלח את בעירה וביער... - שמות כב, ד)
מאפיינים:

1) אוכלת פירות חבירו דברים הראויים לה

2) ונהנית באכילתן

א) חייב נזק שלם,

ב) חיובו הוא דווקא ברשות הרבים.

כך דינו של כל הדומה לזה, שמזיק בדבר שהיא נהנית, הוא תולדה של שן; כגון
נתחככה בכותל להנאתה והזיקה, או שטנפה פירות וכלים להנאתה, כגון שנתגלגלה
עליהם.

המאפיינים וגבולות האחריות של אב הנזיקין אש

שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזקי ממון סימן תיח סעיף א
אש הוא אב, דכתיב: כי תצא אש ומצאה קוצים (שמות כב, ה);

(1) והוא ממונו שהולך למרחוק

(2) ומזיק ע"י הרוח שמוליכו.

לפיכך כל הדומה לו, שהוא ממונו והולך ומזיק, הוא תולדתו ויש לו דין אש

(א) לפטור בו טמון.

במה עוסק פרק הכונס?

- פרק הכונס עוסק בנזקי שן רגל ואש.
- הדיון המרכזי בפרק הוא במיהות החייב – כלומר, במצבים מורכבים שבהם קיים ספק, הדיון הוא על מי להטיל את האחריות לנזק ולחייבו לשלם.
- עשויים להיות מצבים שבהם ברור שנעשה נזק, אולם בגלל קושי לייחס את הנזק לאדם מסוים, לא יהיה פיצוי.